

- отримувати чергові сержантські, офіцерські звання, здобувати військову освіту;
- застосовувати зброю, бойову техніку та спеціальні засоби під час виконання завдань територіальної оборони у відповідності з чинним законодавством України;
- має право ініціювати розірвати контракт;
- забезпечуються військовою формою одягу згідно з установленими нормами;
- соціальний і правовий захист військовослужбовців, які беруть участь у заходах підготовки та виконанні завдань територіальної оборони, здійснюється згідно із Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

Обов'язки члена територіальної оборони:

- виконувати завдання територіальної оборони, що визначені в пункті 3 ст. 3 Закону України «Про основи національного спротиву»;
- пройти навчання з тактичної, вогневої, інженерної, військово-медичної підготовки, підготовки зі зв'язку, топографії та інше;
- раз на 2-3 роки мають проходити 10-денні навчальні збори;
- виконувати умови контракту;
- дотримуватися правил носіння військової форми одягу та поведження зі зброєю під час виконання завдань територіальної оборони.

Слід відзначити, що під час участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони поширюється дія статутів Збройних Сил України

Керівники та інші посадові особи центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, органів військового управління, військових частин, підприємств, установ, організацій незалежно від їх підпорядкування та форми власності несуть кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та матеріальну відповідальність за невиконання або неналежне виконання вимог цього Закону відповідно до закону. Особи, визнані винними у порушенні законодавства України з питань національного спротиву, несуть відповідальність відповідно до закону.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про основи національного спротиву: Закон України 16 липня 2021 року № 1702-ІХ. Відомості Верховної Ради, 2021. № 41. Ст.339.

Шевченко Л.В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ЛІЦЕНЗУВАННЯ В ГАЛУЗІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ

Для України завжди були важливими питання ядерної та радіаційної безпеки, так як в країні експлуатуються енергоблоки АЕС, існує низка об'єктів по поводженню з відпрацьованим ядерним паливом, радіоактивними відходами, джерелами іонізуючого випромінювання. Також, радіаційні технології використовуються в промисловості, медицині, науці тощо. Тому, для забезпечення ядерної та радіаційної безпеки не лише атомних електростанцій, а й інших об'єктів, задля їх безпеки і не допущення загрози для суспільства та довкілля є досить важливим питання ліцензування у цій сфері, яке є предметом і міжнародно-правового регулювання.

Доречно сказати, що згідно із ст. 7.2. Конвенції про ядерну безпеку, державам - учасницям забороняється експлуатація своїх ядерних установок та установок для поводження з радіоактивними відходами без офіційного дозволу — ліцензії[1]. Відповідно до Конвенції «ядерна установка» це будь-яка наземна цивільна атомна станція, що знаходиться під її юрисдикцією, включаючи такі сховища та установки для обробки і переробки радіоактивних матеріалів, які знаходяться на тому ж майданчику і безпосередньо пов'язані з експлуатацією даної атомної станції. Така станція перестає бути ядерною установкою, коли всі ядерні тепловипромінюючі елементи остаточно видаляються з активної зони реактора і безпечно складуються відповідно до затверджених регламентів, а з регулюючим органом узгоджена програма зняття з експлуатації.

Конвенцією про ядерну безпеку прямо передбачено як систему ліцензування щодо ядерних установок, так і забезпечення виконання чинних регулюючих положень та умов ліцензії, включаючи припинення дії, зміну або анулювання. Загалом світова практика ліцензування у сфері забезпечення ядерної безпеки передбачає авторизований порядок отримання дозволу на діяльність, пов'язану із забезпеченням ядерної безпеки.

Національне регулювання Інституту ліцензування у сфері забезпечення ядерної безпеки як результат реалізації державної дозвільної політики в Україні бере свій початок з моменту прийняття 08.02.1995 року Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»[2], яким встановлено пріоритет безпеки людини та навколишнього природного середовища, права і обов'язки громадян у сфері використання ядерної енергії, урегульовано діяльність, пов'язану з використанням ядерних установок та джерел іонізуючого випромінювання, встановлено правові основи міжнародних зобов'язань України щодо використання ядерної енергії. Законом визначено, що ядерна безпека це дотримання норм, правил, стандартів та умов використання ядерних матеріалів, що забезпечують радіаційну безпеку, а ядерні установки це об'єкти по виробництву ядерного палива, ядерні підкритичні установки, ядерні реактори, які включають критичні та підкритичні збірки; дослідницькі реактори; атомні електростанції; підприємства і установки по збагаченню та переробці палива, а також сховища відпрацьованого палива.

У січні 2000 року був прийнятий Закон України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії»[3], відповідно до якого

здійснюється дозвільна діяльність у сфері використання ядерної енергії шляхом видачі ліцензій, окремих дозволів та сертифікатів. Також, визначено перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню, умови здійснення такої діяльності, порядок ліцензування та відповідальність за порушення вимог законодавства, правові та організаційні засади дозвільної діяльності у сфері використання ядерної енергії, а також загальні положення регулювання суспільних відносин, що виникають під час її провадження, як виняток із загальних положень, установлених Законом України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Законом передбачено вимоги до порядку оформлення та видачі дозволів (ліцензій) у сфері використання атомної енергії. Так, для того, щоб ліцензія вважалася належно оформленою, у ній мають бути зазначені власник дозволу (ліцензії), вимоги та умови, необхідні для забезпечення безпеки під час проведення робіт, та термін дії дозволу. Відповідно, *ліцензією* на провадження діяльності у сфері використання ядерної енергії є документ дозвільного характеру, виданий уповноваженим органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки, що засвідчує право ліцензіата на провадження діяльності у сфері використання ядерної енергії за умови забезпечення ядерної та радіаційної безпеки, фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання; *документами дозвільного характеру* є ліцензії, дозволи, у тому числі окремі дозволи, сертифікати про затвердження у разі перевезення радіоактивних матеріалів.

Слід сказати, що дозвільна діяльність у сфері використання ядерної енергії спрямована на захист інтересів національної безпеки, запобігання перевищенню допустимих норм опромінення людей і забруднення довкілля, а також дотримання вимог режиму нерозповсюдження ядерної зброї. Основною метою такої діяльності у сфері використання ядерної енергії є забезпечення використання тільки тих ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання, об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, уранових об'єктів, рівень ядерної та радіаційної безпеки яких визнано таким, що відповідає міжнародно визнаним вимогам на основі всебічної оцінки всіх факторів, які впливають на безпеку, включаючи забезпечення фізичного захисту; забезпечення провадження діяльності у сфері використання ядерної енергії тільки тими фізичними та юридичними особами, які можуть гарантувати виконання вимог законодавства, норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки, фізичного захисту ядерних матеріалів, ядерних установок, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання.

Отже, дозвільна діяльність є складовою частиною державного регулювання у сфері використання ядерної енергії і передбачає ліцензування: окремих видів діяльності у сфері використання ядерної енергії; діяльності експлуатуючої організації на окремому етапі життєвого циклу ядерної установки або сховища для захоронення радіоактивних відходів та видачу такої організації окремих дозволів на виконання певних видів робіт чи

операцій на окремих етапах життєвого циклу ядерної установки або сховища для захоронення радіоактивних відходів; діяльності, пов'язаної із здійсненням персоналом безпосереднього управління реакторною установкою, та діяльності посадових осіб експлуатуючої організації, до службових обов'язків яких належить здійснення організаційно-розпорядчих функцій, пов'язаних із забезпеченням ядерної та радіаційної безпеки. Також, видачу сертифікатів про затвердження у разі перевезення радіоактивних матеріалів; державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання; видачу дозволів на перевезення радіоактивних матеріалів.

Необхідно зазначити, що без відповідного документа дозвільного характеру виконання робіт із зазначених вище видів діяльності не допускається. Також, *спроможність* забезпечення фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання, обліку та контролю ядерних матеріалів є обов'язковою умовою для видачі суб'єктам господарювання документів дозвільного характеру на провадження діяльності у сфері використання ядерної енергії.

Вимоги та умови безпеки (ліцензійні умови) провадження діяльності у сфері використання ядерної енергії затверджуються органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки, яким в даний час є Державна інспекція ядерного регулювання України[4]. Перевірка стану виконання умов ліцензії ліцензіатом та оцінки усіх факторів, які впливають на безпеку є невід'ємною частиною завдання інспекції. Основними цілями інспекцій та перевірок є охорона здоров'я людей, ядерна та радіаційна безпека, стан фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів та інших джерел іонізуючого випромінювання, захист навколишнього середовища, які досягаються за допомогою повного та неухильного дотримання вимог та умов ліцензій. Доречно сказати, що оцінку безпеки об'єктів ядерно-енергетичного комплексу передбачено Законом України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» здійснюють періодично державні інспектори з ядерної та радіаційної безпеки[2].

З метою адекватного регулювання питань забезпечення ядерної безпеки, ліцензія на провадження окремих видів діяльності у сфері використання ядерної енергії видається на строк, не менший ніж три роки. При цьому протягом строку дії ліцензії орган державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки може вносити до неї зміни чи здійснювати переоформлення ліцензії. Забезпечення виконання чинних регулюючих положень та умов ліцензій зумовлює можливість зупинити дію ліцензії, змінити або повністю її анулювати. У випадках, якщо ліцензіатом вчинено грубі порушення умов дії ліцензії, які були виявлені в процесі перевірки ліцензіата при здійсненні державного нагляду за дотриманням вимог ядерної та радіаційної безпеки, державні інспектори з ядерної та радіаційної безпеки, які його здійснюють зупиняють дію ліцензії. Також, крім цієї підстави, зупинення дії та анулювання ліцензії можливе у випадках: не надання ліцензіатом або не своєчасного надання результатів періодичної оцінки

безпеки; не виконання ліцензіатом розпоряджень ліцензуючого органу про усунення виявлених порушень ліцензійних умов; ліквідації ліцензіата - юридичної особи або припинення підприємницької діяльності ліцензіатом - фізичною особою; неспроможність ліцензіата дотримуватися умов провадження заявленого виду діяльності, встановлених нормами і правилами з ядерної та радіаційної безпеки; припинення дії документів, на підставі яких зроблено висновок про спроможність заявника дотримуватися умов провадження заявленого виду діяльності, встановлених нормами і правилами з ядерної та радіаційної безпеки, або невиконання вимог безпеки, визначених такими документами.

Слід звернути увагу, що зупинення дії ліцензії може бути більш ефективним заходом впливу, ніж анулювання ліцензії, оскільки його дія спрямована на недопущення вчинення ліцензіатом подальших порушень, має профілактичний характер та позбавляє ліцензіата права на провадження виду господарської діяльності лише протягом певного строку. Водночас, Законом України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» процедуру зупинення дії ліцензії не визначено, що позбавляє органи ліцензування застосовувати такий вид санкції, а ліцензіат втрачає можливість усунути допущені ним порушення та виправитись протягом певного строку.

Враховуючи зазначене, доцільно внести відповідні зміни до статті 16 (Зупинення дії та анулювання ліцензії) Закону України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» в частині деталізації процедури зупинення дії ліцензії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конвенція про ядерну безпеку: ратифіковано із заявою і застереженням Законом N 736 від 17.12.97// База даних «Законодавство України»/ ВР України.URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 // База даних «Законодавство України»/ ВР України.URL:<https://zakon.rada.gov.ua>.

3. Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії : Закон України від 11.01.2000 // База даних «Законодавство України»/ ВР України.URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1370-14>.

4. Про затвердження Положення про Державну інспекцію ядерного регулювання України: постанова КМУ від 20 серпня 2014 р. № 363// База даних «Законодавство України»/ ВР України.URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

Гапонов О.О.
аспірант кафедри теорії та історії права
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет мені Вадима Гетьмана»

**КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ**